...stanya.

...ka.

Skrobkowicz Ks. Ludwika: Śmierć stroja-
na pod wiosnę przy wyprowadzeniu
ciała Konst. Lubomirskiey.

ŚMIERC

Stroyna pod Wiosnę,

Przywyprowádzeniu Ciáłá

IASNIE WIELMOZNEY

Iey Mośći Pániey

KONSTANCYEY

z BOBRKV

LVBOMIERSKIEY,

Stárośćiney Generálney Krákowskiey, Spiskiey, Chmielnickiey, Dopczyckiey, &c.

Z Ambony w Kośćiele ś. Michálá ná Zamku dniá 26. Márcá wystáwiona.

Przez

W. O.X. LVDOWIKA SKROBKOWICA,
Zakonu Bráćiey Mnieyszey de Obseruantia, *Prowinciey Polskiey Prowincyałá.*

W KRAKOWIE,
W Drukárni Fránćiszká Cezárego, I. K.M. Typográphá. Roku 1648.

Do Czytelniká.

NIe dopiero świát bogáty w vskarżáiacych się ná tyráństwo Smierći, że oná częśćia despoticè *y* violento *práwie* modo *miłego ludźi pozbawia żyćia: częśćia kámienne iey przypisawszy wnętrzności, że bez bráku pod głuche niektorych przed czásem wtraca kámienie, przećiwko niey expostoluiac: niektorzy nákoniec nieudátność w niey vpátrzywszy, że sámá zgniła y ledáczym będac, z wrodzoney ludźi wyzuwszy ozdoby, z robáctwem tylko spowinowácenie mieć roskázuie, srodze ná to sárkáia. Ze iednák áni ták nie diskretna, iáko ia trádukuia; áni táka się w niey znáyduie nielutość, iáko iey zádáia, áni náwet ták nieudátna y niestroyna, iáko ia máluia. Deklárował to W.* O X. LVDOWIK SKROBKOWIC, *Zakonu Oycow Bernárdynow, Prowinciey Polskiey Prowincyał, ktory nie nikczemna, lecz stroyna, y w kwiećie przybrána, przy ták gromádney zacnych y wielkich ludźi frequencyey, præzentował. Trzyma to o ludzkośći twoiey, że przeczytawszy, przypádniesz z Bernatem świętym ná to, iż ránna śmierć ludźi dobrych, lubo* non abest, tamen non obest. *Ziy długo, stáráiac się o doyźrzáłość w cnoty ráczey niż w látá.*

Reuera Senior non ex longitudine temporis, sed ex laudata vita putatur. *Philo.*

Mortua eſt Rachel in ipſo itinere, eratque Vernum tempus. *Geneſis 48.*

Vmárłá Ráchel w drodze, prawie w Wioſnę.

NIechay dawny Sekretarz Boſki Dawid reáſſumuie reieſtr lat ludzkich / y v śiedźie nád liczmánicą Piſmá ś. zámierzáiąc lat 70. ſłábßym: 80. Potentatom: *Pſal: 89.* Niechay ćiekáwy *Dyoſcorides* weźmie w rękę ßale / y waży iáko nayſkrzetniey ſerce ludzkie / przydáiąc mu po dwoch co rok dráchmách do lat 50. á potym od piąćidźieśiąt vymuiąc ich támże porządkiem áż do ſtá lat / ktore kłádźie podług tey ſwoiey demonſtrácyey metem żyćia człowieká káżdego. Niech ſobie pſuią głowe y czás Philozophowie dißkuruiąc / Męßczyzná czy Białegłowy dłużey wiekowáć powinni. Niech Ariſtoteles z Awicenną pochlebuią męßczyźnie / więkßy w nich vigor y ćiepło przyrodzone wywodząc / z ſámych żebow / ktorych 30. v męßczyzny záwße przechodźi / v Białychgłow rzadko dochodźi. Marem & fæminam ſciendum potentia quadam, & impotentiâ definiri. *4. de Gener: cap: 1.* Niech przećiwnym ſpoſobem inni wyliczáią. Klodye / Terencye / Walerye / Liwie / ták dawne iáko y poślednieyße / co im nie nowiná Práwnukom y Prápráwnukom záwieráć oczy / z wrodzoney tey płći ſkromności y trzeźwośći biorąc miáre y długiego ich żyćia / y nigdy niechorowánia. Maximus ille Medicorum, & artis huius Conditor, fæminis nec capillos defluere dixit, nec pedes laborare. *Seneca.* Poſtáremu iednák więcey nas przed czáſem bez komputu

lat / bez vwagi kondicyey / bez respektu ná płeć idźie pod źiemie. Eundem spiritum dum trahimus, expuimus, *tenże Seneká.* W czym wßytkie winie pospolićie zgánia co żywo ná śmierć / że oná áni rożnice zna miedzy płcią / będąc sámá nito niowo / áni wagi doyźrzy / że ślepa / oczy iey wygniły / áni pilnuie reiestru / pánuiąc bez reiestru bo absolutè. A to iest czemu nie było od początku świátá y iednego narodu / coby iey czołobitną oddał / ábo kwiátek / lubo gárść kádźidłá ná ofiáre rzućił / choć ledá drewnu / ledá gádźinie / nie nowiná im byłá przypisowáć ßalenie Bostwo / y pod ich imionámi Mieczety budowáć ; Vpátrowáli bowiem przy srogośći śmierći nieużytość wielką iey / y zmrugneli śię wßyscy nie kłániáć śię dármo tey iedzy / wedle przestrogi oney : Frustra petit debitum, qui quod debet non impendit. Aczkolwiek nie ták też śmierć dźiká / y niedyskretna / iáko ią máluią. Zimie oná ordinariè kosą igra / dokázuiąc nád stáremi. Mors in solos senes obtinet dominatum. *S. Greg : Nissen.* A że y ná innych pod Wiosnę tárgnie śię czásem / dźieie śie to extraordinariè, że ábo táki zaydźie ią z niebá ordynáns / ábo też kto wczás bárzo doyźrzeie / y śmierć zábáwną koło innych zwábi niespodźiánie do śiebie. Ták były doyźrzáły one flores Martyrum, Niewinniątká świete / przy Národzeniu Chrystusowym / ktorych niebo wprzod głowy vkoronowáło / niżeli członeczki inne iáko należáło stwierdźiło. Quos Deus donauit Coronis, antequam membris. *S. Chrisol.* Ták y innych wiele doyźrzewáło záwße / y doyźrzewa do tąd. Oto y tey Przezacney Heroiny pospießne rozstánie śię z świátem / spráwiłá doyźrzáłość cnot y przymiotow wysokich. Powoli te gdźie indźie nástáią / powoli od źiemie podnoßą śie / gradibus ascendunt, dłużey też dla tego kwitnąć muszą, tu zás summitates. wierzchołki ich pod Wiosnę záraz śięgáć niebá poczęły / á nie mogąc dla tego postąpić wyżey / przedzey nád

Gloss : in C. esto apud Cass.

spo-

ſpodziewánie / bo pod też Wioſnę / Látá y Jeśieni nie cze-
káiąc / kwitnąć ách! w oczách náßych przeſtáły. Lubo to
iáko żywot tey Przezacney Heroiny był záwße kwitnący / ná
kßtałt Wioſny / ták y śmierć kwitnąca / bo pod Wioſnę
podkáłá ią / iáko niegdy ſławną Ráchelę / Mortua eſt Ra-
chel &c. Że prawdziwie śmierc y żywot teyże Heroiny re-
przentuie Wioſnę / pokaże w Jmię Páńſkie / iey áby rzad-
kiego w tey mierze ßczęśćia powinßowáło ſię / nam w żalu /
żeby iáka táka oſtáłá ſię folgá.

Mortua eſt Rachel in ipſo itinere, eratq́ue Vernum tempus. *Geneſis* 48.

LVbo śmierć zechce kto bráć pro præmio
zá ßczęśćie / lubo pro pœna, zá ſkaránie Boſkie:
bogday ſię z nią przywitáć iáko naprzedzey / y roz-
práwić ; iuſtifikáciey ßerokiey to moie Votum
nie potrzebuie. Dość weſtchnąć *cum Publio:* Eheu, quàm
multa incurrunt pænitenda viuendo diu! Długie życie / *Publius*
długa biedá. Podobno bez fundámentu nátura ordino- *Min: 8.*
wáłá / áby káżdy człowiek głową ná świát przychodził / no- *de Bon.*
gámi wychodził z niego / gdy go w grob kłádą: Ritu na- *Mor.c.2.*
turæ, capite hominem gigni, mos eſt pedibus efferri. Gło-
wą wychodziemy / iákoby to powinien człek / pokazawßy ſię *Plin:l.7.*
ná świát / ßyię záraz złamáć: nogámi do dołu nas wpu- *cap: 8.*
ßczáią / ábyſmy bráli ſobie w rozum / nie ſtronić od śmierci /
ále bráć ſię chyżo ku niey ; bráć poki ſłużą nogi / poki płużу
Wioſná / nie czekáiąc / że nas oná zbieży pod czás gnuśney
zimy. nie moy ále ſámey przedwieczney Prawdy ieſt to kon-
cept / gdy v Máttheußá ś w Rozdziale 24. przeſtrzega pil-
no: Ne fuga noſtra fiat hyeme, vel Sabbatho, żeby náße

z tego świátá przenośiny nie przypadáły zimie / ábo w Sábáth. Nie myślę subtilizowáć / y rozwodźić śię z morálizácyą dowćipną Ambrożego ś. że przez Sábáth / dźień w tegodniu śiodmy / czyni ná tym mieyscu álluzyą Zbáwiciel ad captiuitatem Babilonicam, do niewoli Bábilońskiey / ktorá przez lat 70. cále trwáłá / y oziębłość też przez to / ták w nabożeństwie / iáko y w zawodźie cnot wszelkich spráwiłá/

S. Ambr lib: 10. in Luc. Et quia 70. annis populus in captiuitate durauit, tunc violata Religio, obtrita libertas, pudicitia vulnerata: Opuszczam y ápplikácyą więźienia ná świećie długiego nászego/ ad eandem captiuitatem Babilonicam, w ktorym owo naczynie wyborne Páweł ś. tesknił bárzo / y nárzekał: Infelix

AdRom: 7. ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Poprostu czynię illácyą táką / poniewaz niebespieczna rumácya ztąd nászá w Sábáth / ábo zimie / to iest ná schyłku żywotá / tedyć ią nalepiey odpráwić pod Wiosnę: Eratque Vernum tempus; pod Wiosnę mowię / kiedy cnoty żywo kwitnąć zwykły / kiedy iedrnieiące w nas ku dobremu pochopy gorę máią. Tunc tibi emigrandum ex hac vita, quando virtutes vigent, vitia captiua sunt. *Pomieniony Ambroży ś.* Postrzegł raz Jan ś. *Apocal: 6.* śmierći kawáłkuiącey ná báchmáćie bládym / & qui sedebat super illum, nomen illi Mors. Text Græcki podług obserwácyey Tertulliáná záżywa słowá / co y bládą y zieloną śierć ná onym szkápie wyraża / ná pokazánie rożnice miedzy śmierćią ludźi zgrzybiáłych / ktorych zimie / kiedy wszędy bládo śiodła; á śmierćią pod Wiosnę / kiedy wszytko śię pięknie zieleni / zwodzącą hárce z młodymi; y rozumiem / że w tenże cel zmierza Jzáiasz Prorok / rownáiąc śmierć iednych do śiáná wyschłego / Exsiccatum est fænum: drugich zás do kwiátu / Et cecidit flos. Chćiwe záwsze ná te kwiatki Niebo / iáko w onych słowiech dał znáć Chryzostom ś. *in Psal: 14.* Vitæ hominis primitias Deus ambit. Ledwo śię pospolićie z źie-

mie

mie pokáżą / áż lecą Anyołowie z áwizámi przed Thron Boski / Flores apparuerunt. A Pan co? Tempus putationis aduenit, *pozrywayćieß ie co prędzey.* y zrywáią ordinariè flores ipsos maturitatem suam consequutos, & iam idoneos esse dicit, qui amputentur. *S. Greg: Nissen.* Ale zrywáią ná lepße ich / aby przesádzone do Wirydarzá niebieskiego ßczęśliwiey kwitnęły; dla tegoż zniknienie ich z oczu náßych nie prostą śmierćią tytułuie Pismo / ále częśćią tránslácyą / przenieśieniem / częśćią transplantationem, przeßczepieniem. Eratque Vernum tempus. wprawdźie nie wßytkie kwiatki iednáko przyiemne w oczách Ogrodniká niebieskiego. Pámietam / że Prorok Jeremiaß przyczyniáiąc sie iednego czásu do Páná Bogá zá Moábitámi / respons táki odniosł: Date flores Moab. *Nádaycie kwiatkow Moábitom;* Ale ieśli przez ten respons pogrożoną Moábitom ostátnią zgubą / pogrożoną wßytkim śmierćią / miásto pokazánia fawору iákiego / iáko to ex euentu wywodźi náß *Lyranus,* y drudzy: coż do tego máią kwiatki / Date flores Moab; co zá proporcya rożey z ostem / kwiatká ślicznego z obrzukáną śmierćią? Hieronym ś. ták te táiemnice objáśnia: *Mieli* (prawi) *w zwyczáiu Moábitowie, osadzonych ná gárdło do ogrodá zásyłáć, gdźie skoro się kto zápátrzył ná iáki kwiatek piękny, ábo śięgnął poń, to mu z tylu záwádzono mieczem w ßyię, y w momenćie przypłáćił gárdłem słábey dosyć vćießki.* Jáko tedy oni kwiatkámi inßych ludźili y gubili / ták y sámych słußnie śmierć kwiatczáná podkáć miáłá / Date flores Moab; lecz nie o tákich mátáckich kwiatkách rzecz moiá / co to tylko piekną skorką / co tylko zielonym listkiem popisuią sie / áby oczy omomiły / ktore reprezentuie ono figowe v Mátthewßá ś. drzewo / w sámo liśćie tylko bogáte / Et non inuenit in eo nisi folia. *Matth: 21.* Ale o kwiatkách co przy ślicznośći wonią śliczną wydáią z śiebie / y nád to ießcze owocem swym y świátu przyczyniáią ozdob / y Niebo vwesełą

Cant: 2.

Ierem: 48.

vweseláią. Wiem / iż drzewá rodzáyne zárzućiły niegdy kwiatkom niepłodność / że tylko kwitną / á owocow nie wydáią: Vanum est florere sine fructu; ále y to wiem / że śię z tego pieknie wymierzyły záraz / rzekszy: Nobis verò ex plena puritate substantiæ flos ipse fructus est. Wiedźieć práwi trzebá / że y my fruktifikuiemy / kwiát w swey zupełności / y bez wády nas / iest owoc nász / flos ipse fructus est. Dwá kwiatki ná poczatku záraz świátá ziáwiły śię śliczne / bo obá ad imaginem & similitudinem Dei Káin y Abel; iedno że pierwszy nie miał chybá color kwiatká / tedy niechćiał nań y poyźrzeć Naywyższy: Non respexit ad Cain. drugi zaś / iż nie tylko kolorem popisował śię / ále też medulla innocentiæ, drzeń niewinności y świątobliwośći znáydował śię w nim / zwabił przez to oczy Boskie ná śię: Respexit Dominus ad Abel. Owszem wedle innych wersiy: Vrekreował srodze Páná / Delectatus est Dominus, consolationem accepit. Jákoż śię to kwiatkowi temu nágrodźiło: zerwano go przed czásem / Immaturus æui sublatus est. *Ambroży ś.* Drugiemu záś / od ktorego oczy odwracono / kwitnąć długo y krzewić śię dopuszczono; náwet Przywiley mu ná to osobny dano: Posuit Dominus Cain signum. To to śmierćią pośpieszną koronuie niebo zasługi fáworytow swych; demerita záś czyny ledáiákie / karze żyćiem długim: oto widzą ná oko láski wáże / iż ták iest á nie ináczey. Ztąd tenże Ambroży ś. Caino longæuitas indulta, vindicta est! Aleć wie Niebo co czyni / nie ia w tym nie wątpię / że wiecey do tąd tákich / co rumácyą nagłą Jádámá z Ráiu / iák iedno zgrzeszył / poczytáią zá nieszczeście iego / srogiemu zágniewániu nań Boskiemu przypisuiąc to: á ono opák to rozumieć trzebá / iáko pieknie wywodźi Grzegorz ś. z Názyánzu / Orat: 38. de Morte: *W Ráiu* (práwi) *krom drzewá Vmieiętnośći*, Scientiæ boni & mali, *ktore kazano z dáleká obmijáć Adámowi; znáydowáło śię y drzewo Zywotá*

S. Cyril.

Symmach.
Aquilla.

wotá, Lignum vitæ, ktorego owoc nieśmiertelność konferował. Podobieństwo tedy / że Adam mogł śie vłákomić ná to drzewo iáko y ná pierwsze / lubo z nieostrożności / lubo z ćiekáwośći / co sámże dobrotliwy Pan záwczásu vpátrował / gdy rzekł: Ne forte sumat etiam de Ligno vitæ. Genes. 3. Skosztowawszy zás owocu drzewá tego / præserwowałby śie był od śmierći / á zátym końcá nie miał pokućie swey. Ideo ipsum de Paradyso post culpam, ne lignum vitæ attingens, in æternitatem pænæ maneret, eiecit. Słowá ſą Hilárego świętego / poświádczáiącego Grzegorzowi ś. in Psal: 68. A nie wielkież to dobrodźieystwo pokazano Adámowi / gdy mu miásto długu: bo ledwie kiedy skończony / lubo to w Ráiu Pokuty / śmierć prędko zá Ráiem náráiono / Eratq; Vernum tempus. Powąchali tego Pogánie sámi / według vważney obserwáciey Ruperti Abb: lib: 3. Com: in Gen. á pod wymysłem dowćipnym prawdę szczerą vdáli. Twierdzą bowiem / że Æsculapius wynalezcá / wedle ich náuki lekárskiey / wielu vleczywszy / náostátek vmárłemu iednemu żywot syropem z pewnych źioł misternie ákkomodowánym przywroćił; tedy ták ná śie rozgniewał wszytkich Bogow / że hurmem vderzyli nań / y piorunámi go vtłukli / á to z politowánia wielkiego / ktore nád ludźmi mieli: Ne videlicet addiscerent homines artem, per quam effugierent vtile sibi mortis edictum; áby byli nie przechwyćili od Eskulápiuszá sekretu / iáko vnść śmierći / ktora wszytkie imperfekcye násze doskonále leczy y znośi. Ieszcze Likurgus wprowádźił ten zwyczay / y trwa do tąd / że koło vmárłych wieńce wieszáią z pochodniámi zápalonymi do grobu ich prowádząc / przez wieńce tryumphatory / przez świece zápalone świetnieyszy żywot vmárłych / niżeli żywych wyrażáiąc. Ztąd Chryzostom święty: Nonne propter hoc lampades festiuæ, Psalmi & Hymni, omnia ista gaudentium sunt. Bez kwiećia nie będźie wieniec / á w te nád inne części roku

naybogátſza Wioſná / toć y śmierć pod Wioſnę nayſtroy-nieyſza. Eratque Vernum tempus. Zá Krolową kwiatkow wſzytkich oſądzona z dawná Rożą. Si floribus vellet Iupiter regnum imponere, excellit Roſa flori. *Anacreon.* Námniey iednák nie ſzpeći iey to / iż prędzey nád inne kwiatki więdnie/iáko w onych ſłowiech *Sapien: 7.* dotkniono: Coronemus nos roſis, antequam marceſcant; á nie ſzpeći dla tego / bo fundáment ták prędkiego uwiędnienia chwálebny/ to ieſt fluxus odoris, iáko kſztáltnie názywa *Plutarchus in Sympoſiacis*, to ieſt ſkora názbyt / y gwałtowna ewáporácya wonnośći w niey záwártey / á zátym prędko wyśilić ſię muſząca; co ſię dźieie z Różą / to ſię y z tymi / co ią wonnośćią czynow chwálnych reprezentuią. Nápełnia prędko pomienioną wonnośćią kąty wſzytkie: Chriſti bonus odor ſumus in omni loco; prędko też więdną / prá rogátywy ie-dnák zacnośći ſwoiey nie tylko przez to nie trácą/ ále ná wię-kſzą ieſzcze zdobywáią ſię; Eratque Vernum tempus. Ale ieśli śmierć pod Wioſnę ſtroyna y weſoła / tedy dopieroż v tych / co żywot ich Wioſná włáſna / iáki był tey cney Heroiny. Poſtrzegſzy Ambroży ś. w Pánnie iedney cudowney Hármoniey przymiotow / y poſtępkow dobrych / śmiał ią názwáć Ráiem: Paradyſus es tu virgo; ktory Ray y ſtworzony ieſt dniá trzećiego / kiedy y inne ſzczepy y kwiećie / to ieſt pod Wioſnę; y dotąd konſerwuie ſię wedle poſpolitey Doktorow opiniey / ſub æquinoctiali circulo adorientem, gdźie pomiárkowánie rzeczy wſzytkich cudowne / á zátym Ver continuum, vſtáwiczna Wioſná ieſt; Eratque Vernum tempus. Nie zgrzeſzę zátym y ia / gdy tę Przezacną Heroinę názwę nie tylko Wioſną; wſzák Mulier rzeczona od Wioſny / wedle Izydorá ś. Quaſi molle Ver, ále też y Ráiem: Paradyſus es tu. Czymkolwiek płeć Białagłowſka popiſáć ſię może / wſzytko ſię w tey iedney zmieśćiło / iáko niegdy w Pántheonie Bogow y Bogin wſzytkich konterfety/

á zmieściło kßtałtnie pod wagą ták iáko w Ráiu / iáko pod Wiosnę ; Eratque Vernum tempus. Dziwna rzecz iest / iż cokolwiek Białychgłow pieknych wylicza Pismo / káżdey przydáie aduerbium *Nimis*, słowko to / *Názbyt*. Ták tytułuie Rebekę: byłá zbyt piekna / y miedzy wßytkiemi Pánnámi napieknieyßa. Erat puella decora nimis, virgoque pulcherrima. *Gen: 24.* Ták Bethsábeę: Erat autem mulier pulchra valde, Byłá názbyt piekna. *2. Reg: 11.* Ták Abiság Sunámitydę: Erat autem puella pulchra nimis, Byłá śliczna názbyt Pánienká. *3. Reg: 1.* Ták Judythę: Erat autem eleganti aspectu nimis, Byłá ślicznego poyźrzenia názbyt. *Judith 8.* Gdy zás przyßło do śliczney Ráchele / vmknelo iey Pismo tego terminu Nimis, *Názbyt*, ále tylko po prostu rzekło: Erat decora facie, & venusto aspectu ; Miáłá twarz y poyźrzenie śliczne. *Gen: 29.* O Nimis! o Názbyt / tożeś niebespieczne / do iákieykolwiek w Białeygłowie przymießaß się ozdoby! bedźie vrodźiwa / ále ieśli Nimis, názbyt; bedźie mądra / ále ieśli Nimis, bárzo; bedźie nabożna / ále ieśli Nimis, nád zámiar; tedy wßytko to nie bedźie stało zá nic. Vważcie Láski wáße te wßytkie / com ie dopiero miánował / ktorym przyßyto do gládkośći słowko to Nimis, *Názbyt*; á postrzeżećie snádno / że tám miedzy niemi dwie niepewne / Pánná y zamężna ; trzećia Wdowá lubo pewna / ále ná srogie niebespieczeństwo nárážona. A czwarta Rebekká zrekowána co ? chwali ią wprawdźie z káżdey miáry Pismo / iednák przećie nie zámilczáło y tego / że máiąc ná podkániu przyßłego małżonká swego Izááká / gdy pokazał go iey z dáleká Maggior domo Abráhámow / wytrwáć nie mogłá / rzućiłá przećiw niemu okiem / obaczyłá / á obaczywßy / nátychmiast zárzućiłá velum ná twarz y oczy swoie: Citò tollens pallium, cooperuit se. *Gen: 24.* Jozeph Żydowin rozumie / że to vczyniłá dla stroiu / że ono velum, ábo zawićie kosztownie wyßyte / złotem

y perłámi drogimi rikkámowáne było. Lecz dowćipny Tertullian *lib: de Vel: Virg: cap: 2.* głebiy w te ſpráwe wgląda/ á záłożywſzy zá fundáment zwyczay dáwny/ że ná on czás Pánny z odkrytą twárzą chodźiły/ y zámężne tylko záwiiáły ſie/ domyślá ſie/ iż Rebekká poyźrzawſzy ná Izáaká/ y vpodobawſzy go ſobie/ vczułá w tymże momenćie vbyt Páńieńſtwá ſwego/ Perdendo virginitatem mentalem, od oczu do głowy y do myśli/ z támtąd do ſercá wpuśćiwſzy obrázek iego; y záraz to oświádczyłá/ zá záwićiem onym niegodną ſie być ſądząc/ áby od tąd zá Pánne prawdźiwą vchodźić miáłá/ ále żeby ią miedzy zámężne policzono. Słowá Tertuliánowe/ godne áby złotem wydrukowáne były: Quæ cùm ad ſponſum ignotum ignota perduceretur, ſimul ipſum cognouit eſſe, quem de longinquo proſpexerat, & confeſſa quòd ſenſerit, negauit virginem velata ibidem. O mulierem iam ex Chriſti diſciplina! Ták to ſliſka wſzelká ozdobá w Białeygłowie/ ták to prędko zblákuie/ gdy ſie do niey przymieſza Nimis, *Názbyt!* Nie podpádá tey cenſurze Heroiná náſzá/ nie przymieſzáło ſie Nimis do żadney rzeczy/ ktore ią zdobiły/ lubo wſzytkie były wyſokie/ wyſokiemu vrodzeniu iey y Párentelli w tey Koronie pierwſzey proporcyonálne; wſzytko iednák było tám pod ſznur/ pod wagą/ iáko pod Wioſne; Eratque Vernum tempus, rzecz tylko iedne wyiąwſzy/ byłá mądrá/ ále nie z pocztu bárzo mądrych/ iáko byłá w Pogáńſtwie Kornelia/ nád wſzytkie Philozophy od Ciceroná wyżey położona: Niſi fæminæ nomen Corneliæ obſtitiſſet, inter omnes emineret Philoſophos; iáka w Żydoſtwie zdáłá ſie być żoná Abráhámowá Sará/ w ktorey bárzo ſie nie podobáło Pánu Bogu to/ że tyle liter/ to ieſt pięć liczyłá w ſwoim imieniu/ile ich y Abram w ſwoim imieniu miał; záczym vmknął iey záraz iedney/ przykazawſzy/ áby miáſto Sarái zwáłá ſie Sará; Sarai vxorem tuam non vocabis Sarai, ſed

Sara.

Sara. Z małżonką przećiwnym sposobem vczynił większego literatą/ przydawszy mu do dawnych piąćiu liter dwie/ vczynił z Abrámá Abráhámá: Non vltra appellabitur nomen tuum Abram, sed appellaberis Abraham. *Gen: 17.* Chcąc przez to dáć znáć/ że nie kształt/ gdy płeć białagłowska nádstáwia się literámi/ popisuie się rozumem zbytnim. Dla tego też Heroiná tá Przezacna kontentowálá się pierwszemi tylko elementámi mądrośći/ kontentowálá sámym obiecádłem/ w ktorym iest boiaźń Páńska: Initium sapientiæ timor Domini. *Psal: 100.* tá iey byłá Mistrzem/ tá kśięgámi/ tá szkołą! z niey wyczerpnełá poznánie prawdźiwey Mądrośći/ ktora nic innego nie iest/ tylko notitia practica agendorum circa salutem; to iest vmieietność chodzenia koło zbáwienia swego/ y mądrośći własney białogłowskiey ná przestrzegániu poczćiwośći/ y dobrego domowego rządu záwisty. Fæminarum Philosophia est Oeconomia; hæc decet inprimis reliquæ scientiæ mirum est si non dedecent. *Demost: apud Max.* Táż iey náuczyłá/ że to Sapientia rzeczoná od saporu/ quasi sapida scientia; to iest/ smákowita vmieietność/ záczym záprawuiąc tym saporem intellekt Białagłowá/ ieśli przesypie/ popsuie/ miáry tu trzebá. Erat que Vernum tempus. Byłá fortis mężna/lecz nie z szeregu onych bohátyrek/ ktore widźiał Cypryan ś. kiedy sámym tylko poyźrzeniem srogie Lwy śiodłáły/ y wodźiły zá nos. Quantos leones domuit vna muliebris infirmitas delicata! Nád sobą oná tylko dokázowáłá/ podbiiáiąc áffekty swoie pod regiment rozumu/ poskromiáiąc żądze/ trzymáiąc ná wodzy zmysły/ trapiąc dobrowolnymi mortifikácyámi ćiáło. A wszytko to czyniłá vważnie; Eratque Vernum tempus &c. y dla tego też nie dobył się nigdy/ áni z czołá iey Sáturnus/ áni z oczu bespieczeństwo/ áni z vst prożność/ áni z postepkow lekkość/ ále y sámá zdáłá się w oczách wszytkich/ sicut Paradysus Domini, własny Ray/ *S. Cypr. de singul Cler.*

 y cokol-

y cokolwiek pochodziło z vśt iey Ráiem pachnęło: Emissiones ex ore eius Paradysus; Eratque Vernum tempus. Byłá nabożna/ ále bez Nimis, w terminách / iákie iey / nie włáśnie widzi mi śie / ále rádá Oycá spowiednego określáłá. Vsłyszawszy bowiem od niego / że Nabożeństwo nie swym sposobem idące przestáie być nabożeństwem: Vbi proficit deuotio, subrepit elatio; Vsłyszawszy / że nie pochwalił nigdy Hieronym ś. Márcelli pobożney Mátronie / że zbytniemi mortifikácyámi / y sámá śiebie / y Córeczkę wędziłá: Displicent mihi in teneris maximè ætatibus, longa & immoderata ieiunia; tedy też oná wymysłom wszelákim w tey mierze dawszy pokoy / to tylko co iey nákazono / ábo poradzono / pełniłá. Przeczytawszy w żywocie ś. Kátharzyny Genueńskiey / że tá służebnicá Chrystusowá / miáłá trzy osobliwe specyaliki / ná ktorych wszytko swe nabożeństwo fundowáłá: Pierwszy wyięty z Paciérza / Fiat voluntas tua, *Bądź wola twoiá.* Drugi z Aue Máryey, Imie násłodsze IEZVS. Trzeći ze wszytkiey Bibliey słowko to Amor, *Miłość.* Tedy y nászá Heroiná summę wszytkę / y doskonáłość nabożeństwá swego / w teyże Troycy pokłádáłá / pełniąc we wszytkich duchownych y domowych spráwách wolą nie swoie / Chrystusá Páná y Błogosłáwioną Rodźićielkę iego z vśt y z sercá swego nigdy nie wypuszczáiąc; wszytkie náostátek bole y niesmáki w chorobie swey słodząc sobie Amore Dei, Miłośćią Bożą; Eratq; Vernum tempus, &c. Iednym słowem / iáko wszytko co ią iedno zdobiło / ták y nabożeństwo pod cyrkuł znáydowáło śie w niey / znáydowáło w powinney mierze / y terminách pewnych / właśnie iák pod Wiosnę; Eratque Vernum tempus &c. W iedney tylko rzeczy / iákom wyżey námienił / vchybiłá miáry; ácz nie dźiw / bo iey wrodzona byłá / á zátym vszło tám Nimis, *Názbyt*; lubo nágánne przy splendorách innych wszytkich. Wstyd rozumiem / ktory zacna Heroiná posągiem naywiększym

S. Prosper ep. 84.

swoim

swoim z oną Orphánellą v Plutárchá názywálá: Verecundiam á Maioribus traditam. Prezentowano iednego czásu Appellesowi Obraz reką Prothogenesá misternie odmálowony / áby dał swoie o nim iudicium / y rzekł: Deest illi aliquid Venereum; piekny / ále nieowszem wdźieczny; iákoż nie záwsze to przy piekności wdźieczność / w Białeygłowie wstyd sam tylko spráwuie y zátrzymuie. Formam pudor honestat. *Ambroży s.* Dla tego Mędrzec wyżey go kłádźie nád wszytkie do vrody Biáłogłowskiey od złota / pereł y kámieni drogich nádstáwki. *Eccl: 7.* Gratia verecundiæ super aurum; ábo iáko nász *Lyranus* czyta: Prætiosissimum ornamentum est in fronte mulieris verecundia. Ten kiedy iágody czyie / ktore názywa Philozoph Sedem virtutis, zárumieni / obroćić muśi ná sie oczy / nie tylko ludzkie / ále też Anyelskie / ále Bogá sámego: Taliter pigmentatæ, Deum habent amatorem. Rozmawiáiąc on Moyżesz z Stworzyćielem swoim / *Exod: 34.* gdy postrzegł rożnicy wielkiey miedzy podłośćią swoią á Máiestatem Boskim / záwstydźił sie / y od wstydu zárumienił; podobał sie Pánu wstyd on / y nátychmiast przyczynił mu wdźiecznośći y ozdoby / miedzy onym rumienidłem świátło cudowne ná iego policzkách wznieciwszy. Ztąd podług obserwácyey Oleástrá / á wprzod Tertulliáná / błądzą málárze / co Moyżeszá z rogámi máluią / ále powinniby promienie tylko wyrażáć / ábo blásk z twarzey zárumienioney Moyżeszowey dobywáiący sie: Moises non cognouit, quód radiasset cutis faciei suæ. Lecz nie dáleko chodząc / przyszedł dniá wczoráyszego z cudownym poselstwem do Pánny Błogosłáwioney Archányoł Gábryel / zleknie sie Pánná / y záfárbuie: Virgo quasi specie viri mota trepidauit. Ná coż iey ono rumienidło wyszło? ná to / że pomogło poniekąd ad accelerationem Mysterij Incarnationis, bo oná trochá krwie / ktora z pod sercá ná twarz wyćisnął wstyd / táką grácyą ználázłá

Tertul. de Cult. fæmin.

S. Ambr. lib: 2. de Virg.

w oczách Boſkich / że co prędzey zá ſpráwą Duchá ś. cudownie zebrána / y ná ſwym mieyſcu / qui eſt aptus generationi, kollokowána ieſt / áby ſuppeditowálá / iákoż y ſuppeditowálá máteryą Ciáłu Chryſtuſowemu. Dla tegoż śmiał ieden názwáć Chryſtuſá Páná Filium pudoris *Syná wſtydu.* Iáka to ieſt gratia verecundiæ; W tey náſzá Heroiná opływáłá / wſtyd ná ten czás v káżdego z nas dobywa ſię / kiedy co niekſztáltnego / ábo nieproporcyonálne° ziáwi ſię; lecz náſzá Heroiná / nie tylko z tego fundámentu rumieniłá ſię / ále też brálá okázyą do ſrománia ſię ſámá śiebie z tąd / zkąd nie mogłá tylko podobáć ſię oczom wſzytkim: Erubeſcebat ſe eſſe formoſam; do wrodzoney vrody przyczyniłá kráſy málowániem ſię / záżywáłá bowiem do tego dwoch tylko kolorów / ále świętych / przykłádem Gorgoniey rodzoney ś. Grzegorzá z Názyánzu; ſzkárłatnego iednego / ktorego fundáment Wſtyd; bládego drugiego / ktory od wſtrzemięźliwośći y mortifikácyey wychodźi poſpolićie ná wierzch: Vnᵘˢ illi rubor, quē pudor affert, vnᵘˢ cādor, quē parit abſtinentia; á co wielka / rzadko kogo do grobu tenże wſtyd záprowádźi / odbiega iednych zá zbytnim z ſpoſpolitowániem ſię z tymi / coby ich obmiiáć dáleko náleżáło; w drugich ſam czás ruinuie go / ták dálece / iż Aryſtoteles przyznáć niechćiał / áby ſtárych trzymáć ſię miał wſtyd / ábo ieśli trzyma / tedy nie każe go w ten czás liczyć w Káthálogu cnot / ále miedzy wyſtepkámi: Nemo ex eo ſeniorem hominem laudabit, quia eſt verecundus. Lecz w tey cney Heroinie roſł z láty / znáć go było w ten czás / kiedy przy śmierći iuż wſzytkie członki obumárły / iuż wſzytká kráſá zeſzłá / wſtyd iednák zátrzymał ſwoy vigor, nie ſkáncellowáłá go śmierć; owſzem on tryumphował z śmierći / bo y po śmierći rumienił twarz wſtydliwą iey: In morte viuebat pudor. Wiec ieśli nie od rzeczy ſtárzy Pogánie śmierć ſkorą ábo prędką názywáli purpuream, *ſzárłatną,* według obſerwácyey *Clementis*

Auent. *Mar. ſermone de Incar. diſ: 4.*

S. Max: de S. Agn.

Marius Ecch. de Natura amoris.

Ethic. 4. cap: 9.

mentis Alexandrini, á náżywáli dla tego / że ſymbolizuie ze krwią Oſtrig Morſkich / ktorą ßkárlaty nápawáią. Tá bowiem żeby rumiána byłá / wſkok y oraz wßytke wyżąć trzebá / alias powoli ſączac ſię zśiáda ſię / y tráci glans. Tedy dopieroż śmierć ránną tey cney Heroiny godzi ſię nie tylko kwiatkámi vpſtrzyć / y názwáć floridã, kwitnącą; ále ią też w purpurę vſtroić / y názwáć purpuratã, ßkárlatną; ponieważ romienidlo wrodzonego iey wſtydu iáko zá zdrowia zdobiło ią / ták y przy śmierći namniey nie zblákowáło: Purpuream illa emiſit animam, purpureum illa liquit corpus. Może wiele Mátron popiſáć ſię Mądrośćią / może Męſtwem / Nabożeńſtwem / iák y náßá Heroiná / ále żeby ią gratia verecundiæ miáłá przeyść ktora / niepodobna. Do Purpury w ktorą dawni Rzymiánie vſtroili byli Báłwan Bogá ſwego Jowißá in templo Capitolino, pallium breue purpureum laneſtre náżywa *Flauius Vopiſcus in Aureliano Imperatore*, przytknione purpury inne Senatorek Rzymſkich / náwet y Ceſárzá ſámego / gáſły niegdy / bo przy támtey koralowey / popieláſte ſię zdáły; Ad quod cum Matronæ atque ipſe Aurelianus iungerent purpureas ſuas, cineris ſpecie decolorari videbantur. Ale y náßey cney Heroiny rumiány wſtyd był innych párágonem / był prawdźiwym modelem. A ſłußnie. Erat enim ipſa verecundia, vel quidpiam mixtum ex ipſa alijſque venuſtatibus; bo nie tylko po proſtu wſtydliwa byłá / ále też ktoby chćiał wſtyd odmálowáć / tedyby go z niey málowáć trzebá. A trzebáby prędko / gdyż ten ták zacny Oryginał śpießy pod źiemię z żalem nieutulonym wßytkich co go ználi / oſobliwie iednák twoim Jáśnie Wielmożny M. P. GENERALE KRAKOWSKI. Śćiſła ieſt Vnia ſubſtantialis duße z ćiáłem / śćiśleyßa in genere intelligibilium & volibilium ſerc ɜforнych / gdy ie ſpręże ßczyra miłość: Conſtituunt enim magis vnum, quàm ex materia &

Plinius.

Marius Ecch. de Natura Amoris.

ria & forma, bo że dwoch ʃʃtáie ʃię iedno/ ʃʃtáie cor vnum, & anima vna. Z tąd częʃto ćiężey nam bywa pátrzyć ná śmierć miłych nąſzych / niżeli ſámym witáć ſię z nią. Wedle oney propozycyey: Anima plus est vbi amat, quàm vbi animat. Duſzá zwykłá być záwſze przytomnieyſza temu kogo rádá widzi / niżeli kogo ożywia. Mogli Auguſtyn / Hieronym / Bernat / y inſzy Swięći zdobyć ſię ná weſołą cerę / mogli y ná mężne ſerce / lubo gdy śmierć záziéráłá im w oczy / lubo gdy ſámi zápraſzáli iey ná wſtęp do śiebie: O mors mihi dilectiſſima, confiteor, ſi poſſem libenter te amplecterer, libenter te guſtarem, vltro ſubirem. Nie mogli ćiż zátrzymáć ſię od płáczu / ilekroć záwieráć im oczy przyſzło poufáłym ſwym Przyiaćiołom. Głośne wſzedy ſą dotąd Threny żáłobne Bernárdá ś. po rodzonym iego Gerardzie / Hieronymá ś. po Nepocyánie / Auguſtyná ś. po Przyiaćielu pewnym / ktorego názywa *lib: 7. Confeſſ.* Alter ego. Ták to ćięſzkie z przyiaćielem prawdziwym rozłączenie. Doznałeś tey ćięſzkośći Wielmożny Mćiwy Pánie GENERALE KRAKOWSKI, żegnáiąc ſię oſtátnie z tą Heroiną zacną / á vkocháną Małżonką twoią; znáć to po gorzkich á hoynych łzách twoich: Deduxerunt flumina oculi tui, w ktorych dotąd pływa ćień miły lubo martwy iey. Chćiał niegdy Grzegorz ś. z Názyánzu áffektem miłośći / ktorą páłał ku ś. Bázylemu / popiſáć ſię publicè, y rzekł: Equidem ipſe te magis, quàm aërem ſpiro. *Záiſte bárziey mnie ná świećie trzyma przyiaźń twoiá, niż wiátr, ktory áby mię ożywiał połykam.* Ale co tám ná on czás mowiono / teraz czuie Wielmożność twoiá w rzeczy ſámey / po tákim Przyiaćielu / ktorego ſámo wſpomnienie oſtre punktury zádáie bez przeſtánku vwiedłemu od żalu ſercu twemu: Habet enim clauum ſuum charitas, habet & gladium. Pláſtr ná te ſerdeczne rány iákiby przyłożyć / pomieniony Grzegorz ś. ná ſobie ſprobowawſzy / rádzi: áby kto ćieſzyć ſię nie może

S. Aug. de Viſit. Infirm.

Epiſt: 9.

S. Ambroſ: in Pſal: 118.

prezencya Przyiaciela vkochánego / odformowal sobie w glowie konterfet iego / y z myśli go nie puszczał: Id folùm viuo quod tecum sum, vel coram, vel absens per animi simulachrum; Słowá są pomienione Grzegorzá ś. Wiec ták: Wspomina *Pauzanias in Laconicis* osobliwą rzecz / że sławna Penelope dostawszy się zá żonę walecznemu Vlissessowi / gdy się przyszło iey żegnáć z Oycem Ikáryuszem / á on żadna miárą puścić iey od siebie niechćiał; z drugiey strony Vlisses nálegał / áby koniecznie z nim wśiadáłá w okret; náostátek dáli iey obá ná wolą czynić coby chćiáłá: áż oná pomyśliwszy / westchnąwszy / záplákawszy / zerwie z głowy velum, zárzući ná twarz / y rzecze: Mowić mi co trudno/ dla pomieszánych srodze w sercu moim áffektow / ále to velum miásto inkaustu łzámi popisáne / niech stánie zá kártelus/ wyrażáiący żądobe moie/kiedyby to iáko oraz y w Spárćie z Oycem vkochánym zostáć / y z mężem do Itáki wędrowáć. Przeráziłá tá deklárácya serce vważnego Oycá / y dał iey licencyą odiácháć z mężem / byle mu pomienione velum zostáwiłá ná niezápominánie / ná ktorym konterfet iey nátychmiast odmálowano / ták go podpisawszy: Simulachrum pudoris, ryttrat wstydu. Podobne poiedynkowánie rozdwoionych áffektow widźieliśmy w tey zacney Heroinie przy záwierániu oczu iey / kiedy y rozstáwáć się z Wielmożnośćią twoią ćiężko ná nie było / y duszá gwałtem wydźieráłá się z więźienia ad suum principium, do początku swego. Náostátek vkontentowáłá oboie strone / Stworzyćielowi oddawszy duchá czystego w ręce. Velum zás iego wstydliwe konkredowáłá Wielmożnośći twoiey / ábyś mu gospode do czásu / gdźieby czekálo przy Generálnym powstániu od vmárłych reformácyey swey / zápisał. Ale y oná nie mogłá życzyć sobie / áni Wielmożność twoiá wymyślić foremnieyszego dla niey odpoczynku/nád ten / ktory iey sámo niebo zgotowáło / in hac Arce sanctitatis & gloriæ,

ná tym Polſkim Olympie / w gniaździe świątobliwośći y
ſławy / gdźie ile cegiełek z onego mułu ziemie Dámáſceń-
ſkiey ; Sume tibi laterem, *Ezech: 4* tyle gwiazd / á nie po-
ſpolitych / lecz primæ magnitudinis : Stella enim à ſtella
differt in claritate, *1. Cor: 15.* Z tych iedne z cudownymi
á práwie Boſkimi / z Krolewſkiemi drugie rozwodząc ſie
wſzedy ná koło ſplendorámi / z Kośćiołá czynią Niebo ; Rie-
śli kedy / tedy tu ná mieyſce przeſtrogá oná *Beati Nili,* Dy-
ſcipułá Doktorá Złotouſte°: Eccleſiam hanc vt cælum adi,
& nihil in ea loquere, aut age quod terrã ſapiat. Wchodząc
do tey Bázyliki / ták rozumiey / że wchodźiſz do niebá. A że z
dawná w Chrześćiáńſtwie odźwiernỹ v tákiego niebá Wſtyd
Tert. de cultu fæminar. bywał / Templi æditūus & antiſtes pudicitia eſt. Wiec cze°
go do tąd zdáło ſie niedoſtáwáć do doſkonáłey niebá tute-
cznego okazáłośći / ſupplementowáć będźie ſimulachrum pu-
doris ; żywy ten ábrys / ábo ráczey ſam Oryginał rożánego
wſtydu / przy ingreśie záraz kośćielnỹ / to námiezápomnienie
ſwoim / to ná przykład wſzytkim wyſtáwiony. Pierwſzego
miedzy dawnemi Ceſárzámi Tráiáná honor ten podkał nie-
gdy / że go nie zá miáſtem (iáko drugich) ále w puł rynku
Rzymſkie° (iáko niko° przedtym) grzebiono / dla iego wielkiey
dobroći : quia optimus Imperatorum. Ale y náſzá cna He-
roiná / rzekę beſpiecznie / iż pierwſza miedzy ſobie rownymi / co
iey vndźie w tey złotey Bázylice / nie tylko poproſtu rezy-
dowáć / ále y márſzałkowáć poniekąd ſtoiąc o bok z Márſzał-
kiem niegdy Wielkim á ſwoim Przodkiem ſławnỹ KMITą, in
Eccleſiæ Veſtibulo; á to dla wſtydu rzadkie° / á ſobie wrodzo-
ne°: Quia pudiciſſima Matronarũ. Ná ten vrząd y mieyſce /
ponieważ dla intromiſſyey prowádźić ią gromádno wy-
gotowálichmy ſie / wiec nie mieſzkaymy nárabiáć w tey
Proceſſyey pobożnymi wedle zwyczáiu Chrześći-
áńſkiego átklámácyámi :

Pie IESV Domine, dona ei Requiem; Amen.